

SAVEZ
KULTURNO-PROSVIETNIH DRUŠTAVA

NARODNE REPUBLIKE HRVATSKE

ZAGREB

Crvene Armije 17/IV, telefon 24-509

Broj 1/1952

307 89-587

Zagreb, 2.I.1952.

Savjetu za nauku i kulturu
Vlade FNRJ
Odjeljenje za kulturne veze s inozemstvom

Beograd

U prilogu dostavljamo naslovu izvještaj o održanoj
Konferenciji IFMC i Festivalu plesova i pjesama naroda Jugo-
slavije, održanih u Opatiji od 8.-14.IX.1951.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Za Glavni odbor

Tajnik:

Imucaj

/Curl Ivo/

*Dr Vendi
bija boju*

*Dati Vendi da ponese
u Zagreb*

САВЕТ ЗА НАУКУ И КУЛТУРУ
ВЛАДЕ ФНРЈ

Бр. 141
715 / 1952 год.
БЕОГРАД

Ђојић

Мојом драгој, моје позdrave
kao ti, više neće trebati se
na vater - ino de to nekada
moder -

7. V. 522. 2

141

I Z V J E Š T A J

o održanoj konferenciji Međunarodnog savjeta za muzički folklor i Festivalu plesova i pjesama naroda Jugoslavije u Opatiji od 8.-14.IX.51.

I. Organizacija.

Pređ godinu dana izabran je pripremni odbor za Konferenciju i Festival. U odbor ušli su predstavnici Saveza i stručnjaci muzičari i folkloristi iz svih republika. U nizu sastanaka, koje je održao odbor utvrđeni su glavni momenti za pravilno odvijanje konferencije i Festivala, a kao najvažniji sadržaj i prijava referata za konferenciju domaćih stručnjaka i izbor grupa za nastup na Festivalu. Poseban žiri obilazio je smotre i teren po republikama. Taj žiri bila je jedina pomoć u organizaciji Festivala /pa i na samom festivalu/, jer inače cijeli odbor nije djelovao homogene zbog toga što su članovi bili iz svih republika, pa je glavni teret pao na ljude iz Zagreba i to na uži krug /Devčić, Curl, Sabljar/.

Zbog prebacivanja cijele stvari iz Zagreba u Opatiju organizacija cijele stvari je otežana, jer se radilo na nepoznatom terenu, pa iako su dva mjeseca ranije sve stvari /smještaj učesnika, grupa, dvorane itd./ ugovorene sa poduzećima u Opatiji ipak su nastupile teškoće uglavnom u smještaju učesnika. Poduzeća u Opatiji narinula su nam svoj sistem, t.j. priprema u zadnji čas, smještavanje kad su već ljudi bili u Opatiji. O svemu tome imalo se prema ugovorima brinuti Povjereništvo za turizam sa svojim poduzećima i "Putnikom". Ipak je cijela stvar pala na Odbor.

Velike poteškoće imao je odbor sa neprijavljenim delegatima. Ma da su nekoliko mjeseci pred Konferenciju i Festival preko Saveza kulturno-prosvjetnih društava pozvane sve kulturne ustanove da prijave svoje delegate mnoge to nisu učinile, već su bez najave veće grupe stizale u Opatiju. Naravno da za njih nije bio rezerviran smještaj, pa je bilo i nepotrebnih ispada /baletna škola Beograd, Konzervatorij Zagreb, Etnografski muzej Beograd i još neke ustanove i pojedinci/. Uz to neki delegati nisu platili svoje račune u hotelima /Crna Gora/. Uspit napominjemo da su neke ustanove slale i nepotreban broj delegata. Kao primjer navest ćemo slučaj Etnografskog muzeja iz Beograda, koji je na račun svoje ustanove poslao 16 delegata, osim nekoliko stručnjaka uglavnom činovnike i preparatore. Ovdje se postavlja pitanje štednje.

Savjet za nauku i kulturu Vlade FNRJ pružio je odboru punu pomoć u organizaciji. Dogadalo se međutim da su odgovorni činovnici odlazili na dopust i mijenjali se upravo u vrijeme kad su se rješavale najvažnije stvari na pr. ishod popusta na željeznicama i parobrodima. Često se u saobraćaju sa inozemstvom išlo po dvije linije i u raskorak tako da odbor nije bio upućen što radi Savjet i obratno. Tako se dogodilo i sa plakatom koji je slan i u inozemstvo, da ga je štampao Savjet bez konzultiranja sa odborom. Taj plakat je imitacija Paveličeve povelje Hitleru. Zdenka Sertić koja je radila tu povelju dobila je narudžbu za plakat izravno od Savjeta i plakat je bez ikakvog stručnog pregleda štampan i izravno po Savjetu razaslan u inozemstvo.

II. Konferencija.

Konferenciji je prisustvovalo oko 60 stranih stručnjaka i nešto veći broj domaćih. Za svakog učesnika Konferencije odbor je pripremio po jedan omot sa potrebnim materijalom. /izdaci referata, programi, pozivnice, ulaznice, papir/.

O pripremi same Konferencije stranci su se izražavali veoma pohvalno.

Konferencija ipak nije prošla bez nedostataka. Prvi nedostatak bio je u slobom prevodiocu, prof. Ratniku iz Zagreba, koji je na momente prevodio i krivo, tako da su ga prisutni često morali ispravljati.

Drugi nedostatak bio je u tome, da je u neke dane Konferencija dvorana bila prazna, naši stručnjaci i delegati istoj nisu prisustvovali, već su iskoristili boravak u Opatiji za odmor. Tako smo se našli u položaju da opominjemo naše ljude da je potrebno Konferenciji prisustvovati. Kad je to jednome od njih inače podpredsjedniku odbora saopćeno, on je izjavio "prema raspoloživom vremenu". Ipak se većina njih našla ponukana da traži, da im odbor plati troškove boravka. Isti slučaj bio je i sa novinarima. U Opatiju je došlo oko 30 do 40 novinara. Ipak je stol za novinare u dvorani bio za cijelo vrijeme Konferencije prazan. I oni su se odmarali a izvještaje tražili u kancelariji. Otud pojava da se je vrlo malo u štampi pisalo o Konferenciji i o Festivalu o čemu će kasnije biti riječ.

No zato su revno na Konferenciji sjedili Dobronić iz Zagreba i Slavenski iz Beograda, koji su se uvijek nakon svakog referata prvi javljali za riječ i svojim dugim i neumjesnim diskusijama otežali i ometali pravilan rad Konferencije. Na taj način došlo je do toga da su se naši stručnjaci u diskusijama međusobno pobijali i natezali, što je zapaženo i nije ostalo bez odjeka među strancima.

Bilo je i drugih ispada. Makedoncu Firfovu pokvario se magnetofon, te nije mogao reproducirati primjere uz svoje predavanje. Nakon predavanja on je izjavio da su mu to Hrvati sabotalirali i da će to javno na Konferenciji iznijeti. Nismo dozvolili takav istup i opomenuli smo ga preko tajnika Saveza Makedonije. Kasnije se ispostavilo da je kvar bio u žici koju je Firfov donio sa sobom.

Konferenciju naši ljudi nisu shvatili /osim pojedinačnih slučajeva/ kao mjesto za povezivanje sa stranim kulturnim radnicima /bio je i predstavnik UNESCO-a/. Više ih se vidjelo na okupu po republikama, pa su i stranci ostajali sami u svojim grupama.

Ipak je Konferencija uz ove nedostatke održana u redu i po programu tek je dvorana zbog slabog interesa naših delegata bila nedovoljno puna.

Referate za konferenciju prijavilo je niz stručnjaka iz svih naših republika. Neki su kao nevaljali odbijeni. Povodom toga bilo je i prigovora u čemu je prednjačio Dobronić, Zagreb. Referate je održalo 8 domaćih stručnjaka.

Iz Hrvatske prijavio se za referat i Dr. Žganec, koji je kasnije odustao. Razlog koji smo tek pred Konferenciju saznali baca lošu sliku na odnos među našim stručnjacima. Za jedne diskusije u Udruženju kompozitora bio je dr. Žganec napadnut po Kiriginu, Bombardeliju i Tijardoviću, zbog sabiranja pjesama o Matiji Gupcu u Zagorju. Napad je bio tako žestok da je Žganec odustao od referata, jer se bojao da mu se ne bi takva diskusija nametnula pred međunarodnim forumom. Tako je Hrvatska, inače najbogatija folklorom, bila na Konferenciji zastupljena samo jednim referatom. Kvalitet referata uopće i naših posebno bio je predmet stručne rasprave u našoj štampi te nije potrebno da dajemo svoj sud.

III. Festival.

Ma da su u odboru za Festival bili i funkcioneri svih Saveza ipak je teret cijelog Festivala pao na Savez Hrvatske. Kod organizacije Festivala ipak nije bilo nekih većih nedostataka i može se reći da je on potpuno uspio. Osim što je bilo teškoća u smještavanju grupa o čemu je već napred bilo riječi, teškoće su bile i u tome što su grupe dolazile u većem sastavu nego je bilo planirano.

Sve najavljene grupe stigle su u Opatiju i cijeli Festival odvijao se točno prema programu. Festival je u suštini bio jedinstvena manifestacija naše narodne umjetnosti, te ja kao takav učinio velik utisak na domaću publiku a pogotovo na strance, koji su se o Festivalu izražavali sa divljenjem.

Zbog velikog interesa publike /ulaznice za svih pet večeri bile su rasprodane već nekoliko dana prije početka Festivala/ odbor je odlučio davati i popodnevne priredbe kao i priredbe na Rijeci. Popodnevne priredbe u Opatiji bile su u organizaciji Putnika a u Rijeci u organizaciji Gradskog saveza Rijeka. Na Rijeci jedino nije održana priredba Bosne i Hercegovine zbog uslova, koji su postavljeni. Grupe iz Bosne i Hercegovine tražile su naime, da im se osim hrane i spavanja plate dnevnice i honorari za nastup.

Osim priredaba grupe su imale dopodnevne generalne probe poslije kojih je vršeno filmsko i tonsko snimanje. Grupe su snimljene na kolor filmu po nekim strancima, koji su za to dužni da nam ustupe po jednu kopiju. Filmske novosti snimile su samo priredbe Srbije i Bosne i Hercegovine. I nakon toga demontirali su uređaje i otišli.

Dakle od naših poduzeća ovaj Festival jedinstven po svom sadržaju i kao jedna od prvih ovakvih manifestacija nije snimljen. Sva naša nastojanja koja su išla i u pravcu da se cijeli Festival snimi na kolor filmu, a poduzimali smo korake preko Jadran filma i Savjeta FNRJ, nisu uspjela. Tražili smo također posudbu 2.000 m negativa od "Zvezda filma" iz Beograda, jer bi nam dobijanjem toga "Jadran film" snimao - ali negativ nismo dobili. Molili smo i Savjet za nabavu kolor negativa. Svi odgovori bili su negativni. Mi smo međutim imali režisera a Savez Hrvatske bio je spreman da snimanje izvrši u svojoj režiji. Nakon svih negativnih odgovora najednom je iz Savjeta, kad je već bilo prekasno, doneseno direktno u Opatiju 700 metara negativa u koloru, koji je neupotrijebljen vraćen, jer nije imao tko da snima! Zašto odbor nije obaviješten da postoji negativ, i na osnovu koga bi se bilo organiziralo snimanje, ostaje nejasno. Negativ je sa sobom donijela drugarica Zoja Levi.

Pripreme za Festival vršile su se na taj način, što su se u svim republikama osim u Makedoniji i Hrvatskoj održale smotre na kojima je žiri odabirao najbolje točke. No u tom odabiranju dva puta je nastupilo smanjivanje izabranih točaka. ~~Maxu~~ Smanjivanje je išlo u pravcu štednje i da programi pojedinih republika ne bi bili predugački. Kod zadnjeg smanjivanja na sastanku u Beogradu osjetila se prilična borba za prestiž pojedine republike. Gledalo se naime više na to dali će program koje republike biti bolji od drugih nego na uspjeh cjelokupnog festivala pred inozemstvom.

Iako se forsirala smotra i u Hrvatskoj Savez Hrvatske nastao je na stanovište da Hrvatska, budući da ima tradicije i jer su smotre folkloru održavane redovito svake godine poslije oslobođenja, a jer je takva održana i godine 1950. u jesen, da nije potrebno održati ponovnu smotru i praviti nepotrebne troškove. Komisija međutim koja je u Hrvatskoj /sastavljena od stručnjaka/ odabirala program pogriješila je što nije išla po toj tradiciji, već se prišlo odabiranju po raznim mišljenjima stručnjaka. Tako su bile odabrane grupe iz krajeva gdje one nisu bile organizovane i gdje se moralo raditi potpuno iznova, kao na pr. Dubrovnik - Čilipi, Medulin, Sunja i još neke grupe. Glavnu krivicu za to snaša Zvonimir Ljevaković, koji je bio glavni predlagatelj a koji kasnije nije izvršavao svoje obaveze, štaviše pravio je smutnju po terenu, kao na pr. u Lužanima. Isti kao član Saveznog žirija također nije odgovorio, pa je odbor odlučio da ga na koncu kao takvog briše iz žiri-a.

Generalne probe snimanja i tri priredbe u dva dana predstavljale su za naše grupe veliki napor, pogotovo s obzirom na dugačak i naporan put koji su morale izdržati grupe iz Srbije, Crne Gore i Makedonije. Ipak je sav taj posao obavljen u redu. Bilo je poteškoća kako smo već napred naveli kod smještaja. U prehrani nije bilo smetnje. Već smo napred naveli da grupe iz Bosne i Hercegovine nisu nastupile na priredbi na Rijeci, a bilo je poteškoća i kod snimanja tih grupa, jer su postavile uslov honoriranja. Ali zato zadivljuju Makedonci. Oni su iz Makedonije do Opatije putovali nekoliko dana. Ušput imali su neprilike jer im stanice Beograd i Zagreb nisu htjele priključiti vagone uz brzi vlak /navodno su kupili karte za osobni/. Tako su oni stigli isti dan ujutro kad je

zrebalo dati probu i dvije priredbe. Kad su ih snimali onda je jedan makedonac rekao: "Čekaj da se operem, pa da svjež idem pred kameru, da ne bi mislio svijet da smo mi u Jugoslaviji gladni".

Oduševljenje naših ljudi, seljaka, da nastupaju pred stranim svijetom bilo je veliko.

Uspjeh Festivala treba gledati i s te strane što je on /za razliku od dosadašnjih konferencija ovog udruženja u drugim državama/ potpuno zasjenio Konferenciju, nije bio dodatak Konferenciji, već izbio u prvi plan. S tim su se složili i stranci.

Ne ćemo ulaziti u stručnu ocjenu Festivala, ali se opazilo da su neke republike /Makedonija, Bosna i Crna Gora/ nastupile sa sekcijama kulturno-umjetničkih društava, a i sa profesionalnim pjevačima i igračima. Srbija i Bosna iako na tom području nemaju tradicije dale su izvanredne priredbe. Hrvatska je ponovo nastupila u svoj svojoj šarolikosti, dok je Slovenija dala nešto kiča nastupivši i sa onim grupama, koje žiri nije propustio na Festival.

Dvorana "Kvarnera" bila je premalena da odgovori interesu publike. Gotovo isto toliko publike, koliko je bilo u dvorani, punilo je prostor oko dvorane /park i terasu/.

Priredbe u Opatiji pratilo je preko 10.000 gledalaca /računajuć i samo sjedišta u dvorani/. Osim toga priredbe u Rijeci preko 6.000 gledalaca. To je samo približan broj, jer je i za vrijeme generalnih proba dvorana bila gotovo ispunjena.

Iako Festival nije još uvijek dao potpunu sliku bogatstva našeg folklora on je ipak zadivio stranu i domaću publiku. Jedino su se opetovale grupe Šiptara /u sastavu Srbije, Makedonije, Crne Gore/ kao da oni čine pretežni dio našeg folklora.

Za vrijeme Konferencije i Festivala organizirana su dva prijemna za strane i domaće stručnjake i delegate. Prvi, na početku, gdje su se trebali upoznati međusobno strani i domaći delegati, a koji je protekao prilično hladno. Drugi po svršetku festivala. Na taj prijem doveli smo grupu s tamburaškim zborom iz Remeta. To je oduševilo strance. Uz to pale su neke primjedbe na naš društveni i kulturni život. Pitali su naime stranci zašto se u našim kavanama i barovima plešu samo moderni plesovi, a ne i nacionalni kad imamo toliko bogatstvo narodnih plesova. Kod nas, rekao je jedan Englez, folklor se izgubio, ali se ipak svuda plešu nacionalni plesovi. Inače su za našu zabavnu muziku izrazili da oponašamo njihovu periferiju.

IV. Štampa i publikacije.

Prilikom Konferencije izdane su publikacije sa područja našeg folklora. U izdanju Savjeta za nauku i kulturu izašli su na engleskom i francuskom jeziku komentari plesova i pjesama na Festivalu, zatim knjiga sestara Janković na našem folkloru. "Seljačka sloga" izdala je narodne pjesme i plesove Hrvatske. To je ujedno dosad najvrednije izdanje sa tog područja. Savez Hrvatske izdao je komentar plesova i pjesama na hrvatskom jeziku. Štampan je program sa hrvatskim, engleskim i francuskim tekstom. Uz plakat štampani su prospekti i naljepnice.

Komentari na engleskom i francuskom jeziku slabo su se prodali zbog previsoke cijene. Tako isto slaba je bila proda knjige sestara Janković, koja uzgred rečeno i nije naučno vrijedna stvar, a puna je i štamparskih pogrešaka, kao i u prijevodu jer je štampana na engleskom i francuskom jeziku. Hrvatski folklor u toj knjizi dodirnut je samo sa nekoliko rečenica, a za folklor Dalmacije kaže se samo toliko/pogrešno/ da je to tudi utjecaj. Zbog toga nije bilo potrebno da se na knjigu troše velike svote novaca i dragocijeni papir jer je knjiga štampana na najfinijem papiru.

Veličina Festivala, oduševljenje naših ljudi, bogatstvo doživljaja nisu došli do izražaja u našoj dnevnoj štampi. Naši novinari koji su je veliki broj prisustvovao tom Festivalu, kako smo već spomenuli, iskoristili su Opatiju za svoj lični provod. Ovakav Festival osim članaka za vrijeme samog trajanja i osim toga što je trebalo da izađe sa više ilustracija zavređuje da se i poslije njegovog održanja o njemu piše i raspravlja. Međutim to nije bio slučaj. Ali se pitamo zašto je u isto vrijeme više pisano o Festivalu u Salzburgu? Još su mjesec kasnije izlazili članci o festivalu u Salzburgu, a o Festivalu naroda Jugoslavije prestalo se pisati njegovim svršetkom. Stručnjaci i novinari, koji su mu prisustvovali na rađe ništa na daljnjem publiciranju ovog Festivala - osim nekih rasprava u "Kulturnom radniku" i Književnosti."

Odbor iako je raspolagao sa oskudnim sredstvima za propagandu ipak je uspio da ona bude dolična ovom događaju. Uz minimalne troškove u Opatiji je napravljena solidna vanjska propaganda, koja je pojačala interes domaće i strane publike za Festival.

Što se tiče propagande za inozemstvo mišljenje je odbora, da je trebalo komentare narodnih plesova i pjesama uzeti kao propagandni materijal i jeftinije ga davati, kako bi što više toga otišlo u inozemstvo, a ne ostalo ovdje neuporabivo.

Kao članovi odbora veoma su zaslužni za uspjeh Konferencije i Festivala u organizacijom pogledu drugovi: Natko Devčić, Ivo Curl, Nikica Sabljar, Zoran Palčok, Ivo Plasaj i tumač Mira Hercog. Od ostalih članova odbora nismo imali nikakve pomoći. Također nismo imali pomoći od Savjeta za nauku i kulturu NR Hrvatske, a veću pomoć očekivali smo od Savjeta za nauku i kulturu Vlade FNRJ. Ipak, sokolilo nas je interesovanje za sve probleme sa strane pomoćnika ministra druga Ive Frola.

Kao članovi žirija istakli su se drugovi Nikola Hercigonja, Jelena Dopuda i Hadži Nikolov.

Zagreb, 22.XII.1951.

Za pripremni odbor
Tajnik:

muculsky
/Curl Ivo/